

ПУБЛІКАЦІЇ

УДК 821.1612 -6.09 “18/19” І. Франко

ЛИСТИ ВАСИЛЯ РАВЛЮКА ДО ІВАНА ФРАНКА

Іван ГОРАК

*Львівський літературно-меморіальний музей Івана Франка,
вул. Івана Франка, 150, 79011, Львів, Україна*

Уперше публікуємо листи відомого громадського діяча Василя Равлюка до Івана Франка у справі розповсюдження ним журналу “Товариш”.

Ключові слова: листи, публікації.

Ім'я Василя Равлюка найперше пов'язане із іменами Леся Мартовича, Марка Черемшини та Василя Стефаника, які були його друзями та з якими він навчався у Коломийській гімназії. Він є й автором спогадів про них. Ці спогади найчастіше публікувалися у виданнях про Василя Стефаника. Уперше їх записав 1952 року відомий дослідник української літератури Ф. Погребенник [1, с. 316–323], оскільки на старість В. Равлюк втратив зір і самостійно записати їх не міг. Перед тим В. Равлюк диктував спогади різним особам, але ніхто їх не впорядкував. Фрагменти цих спогадів використав В. Костащук у книзі “Володар дум селянських” [3]. Снятинський дослідник М. Попадюк віднайшов ще одні спогади В. Равлюка про В. Стефаника і опублікував їх у книжці В. Равлюка “Спогади про “Покутську трійцю” [4]. Нової суттєвої інформації порівняно з попередніми спогадами вони не внесли, але є дещо ширшими від відомих. У згаданій книжці подано найповнішу біографію В. Равлюка, яку написав В. Харитон. Згідно з цією біографією відомо, що народився В. Равлюк 7 вересня 1872 року в Орельці Снятинського повіту. Поступив навчатись у коломийську гімназію в 1883 році, але в п'ятому класі вимушений був покинути її, оскільки його звинуватили в антирелігійній пропаганді в повіті, чого не міг стерпіти директор гімназії.

Коли і як познайомився учень гімназії з Коломиї В. Равлюк з І. Франком, невідомо. Про цей факт він не залишив спогадів. Не згадав про цей факт й І. Франко. За спогадами інших гімназистів з Коломиї І. Франко був частим гостем у місті, здивався з гімназистами, залучав їх до радикальної агітації, тому можливо і знайомство відбулося саме тоді [2].

Дотичним свідченням того можуть бути два листи, які молодий В. Равлюк надіслав І. Франкові з проханням вислати йому та його товаришеві Т. Заборському, учневі сьомого класу, по одному екземпляру журналу “Товариш”, який якраз і вийшов 1888 року.

Після виключення з гімназії у 1890 році В. Равлюк спробував стати учнем

Станіславівської гімназії, але даремно, тому вступив у Станіславівську учительську семінарію, директором якої був відомий польський письменник, учитель І. Франка в Дрогобицькій гімназії Юліан Турчинський, який славився своїм шовінізмом і ненавистю до українців.

1895 року він закінчив учительську семінарію в Станіславі, щасливо уникнувши арешту за участь у таємному семінарському гуртку. 1898 року склав учительський екзамен і після довгих митарств став працювати в містечку Радехові на Львівщині у чоловічій виділовій школі. Тут він заклав читальню “Просвіти”, а при ній чоловічий хор та драматичний гурток. Навесні 1900 року громада села Вовчківців вирішила запросити його вчителювати до своєї школи, оскільки там помер управитель школи, а шкільна рада оголосила конкурс на вакантну посаду. Тому громада села Вовчківців делегувала до В. Равлюка свого посланця, відомого громадського діяча Снятинщини Грицька Зарапенюка, щоби той особисто запросив Василя Равлюка на цю посаду. Відтоді доля В. Равлюка була пов’язана з цим селом.

Завдяки В. Равлюку школа в селі стала чотирикласною, замість двох учителів з’явилося восьмеро, до школи ходило близько 500 дітей шкільного віку. При школі В. Равлюк заклав дослідну ділянку, взірцевий сад і пасіку, вчив дітей рільництва, садівництва і бджільництва. Створив шкільний та церковний хори, які співали на Богослужіннях у Вовчківцях та рідному селі Орельці. На службі завжди говорив українською мовою, чим здобув велику повагу в мешканців села. Мав велику бібліотеку, якою користувалось село. До кінця життя В. Равлюк залишився радикалом. Був членом Радикальної партії, вів просвітницьку та агітаційну роботу в селах Покуття, заснував читальні “Просвіти”, записував фольклорні матеріали, серед яких є декілька добірок пісень і приповідок з Покуття, а також запис весільного обряду з села Вовчківців. Усі ці матеріали зберігаються у рукописному відділі Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Рильського й у відділі рукописів та текстології Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України. Опис весілля опубліковано у збірнику “Весілля”.

Разом з В. Стефаником 1905 року В. Равлюк започаткував у Снятині окружний відділ товариства “Взаїмна поміч українського вчителства”. У 1917 році російська окупаційна влада віднеслася до Виділу з проханням утихомирити всі українські школи в повіті та настановила рівночасно голову Виділу В. Равлюка повітовим шкільним інспектором. У 1920–1923 роках обов’язки голови після незначної перерви знову виконував В. Равлюк.

У 1908 році його ж заходами в Снятині засновано філію Товариства “Просвіта”, якій до початку 1914 року підпорядковувалося 27 сільських читалень. У 1911–1914 роках разом з В. Стефаником і М. Черемшиною В. Равлюк організував на Снятинщині відзначення ювілеїв Тараса Шевченка, Маркіяна Шашкевича, 40-річчя літературної праці І. Франка.

У часи Української Держави учителі повіту обрали В. Равлюка шкільним інспектором та послом до парламенту ЗУНР у Станіславі. 24 травня 1919 року окупаційні війська Румунії, які зайняли Буковину та Покуття звільнили В. Равлюка з учительської посади. У 1920 році уже за виступ проти польської окупаційної влади був заарештований.

В. Равлюк не прийняв польського громадянства і втратив учительську працю, а з

нею згодом і заслужене пенсійне забезпечення, далі працював у “Просвіті”. Завдяки йому у повіті на 30 червня 1924 року було відновлено діяльність тридцяти восьми та створено двадцять п’ять нових сільських читалень “Просвіти”. При них діяв 21 аматорський гурток, 14 хороших колективів, 15 бібліотек, що налічували 2151 книгу. Повітова просвітянська сім’я нараховувала 1627 селян та селянок.

15 грудня 1938 року газета “Учительське слово” опублікувала статтю В. Равлюка “Василь Стефаник, як оборонець народного учительства”. В. Равлюк був особисто знайомий і підтримував тісні зв’язки з І. Франком, В. Гнатюком, композитором Д. Січинським, листувався з ними, а у Вовчківцях його відвідували І. Франко, В. Гнатюк, О. Роздольський. За довголітню культурно-освітню діяльність Товариство “Просвіта” іменувало В. Равлюка своїм почесним членом. З цієї нагоди в Українській міщанській читальні Снятина 14 лютого 1926 року відбувалося вшанування ювіляра. Вечір вів Марко Черемшина. Промова М. Черемшини вперше була опублікована в третій книзі журналу “Радянська література” за 1940 рік.

Помер Василь Равлюк 3 січня 1955 року в Орельці і був похований на місцевому кладовищі.

У передмові до першого тому “Галицько-руських народних приповідок”, що вийшли у Львові 1905 року І. Франко серед тих, хто прислав йому збірки приповідок та які він увів у свою працю, називав і В. Равлюка, який надав матеріали зі села Орельця Снятинського повіту [5, т. 38, с. 300]. Використав І. Франко його записи народних пісень у своїх “Студіях над українськими народними піснями”, що вийшли окремим виданням 1913 року. Зокрема, І. Франко студіював записаний в Орельці В. Равлюком варіант пісні про батька, який продає дочку турчинові [5, т. 42, с. 80], пісню, записану в цьому ж селі про те, як брат продає свою сестру турчинові, а також про тещу в полоні у зятя, яку В. Равлюк записав у Старих Кутах Косівського району [5, т. 42, с. 115]. Листи І. Франка до В. Равлюка невідомі.

У відділі рукописів та текстології Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України зберігаються два листи В. Равлюка до І. Франка, які публікуємо у цій статті зі збереженням усіх особливостей тексту.

№ 1

Коломија 21/10 888.

Світла Редакція!

Прошу прислати 2 екземплярі “Товариша”¹ під адресов “Т. Заборськіј Коломија poste restante”. Гроші вишлем невдовзі. Але прошу прислати і 1. число.

З поважанєм

Т. Заборськіј²

VII. кль.

В. Равлюк

IV кль.

Кореспонденційна картка на адресу:

¹ Літературно-науковий журнал, який заснували студенти у Львові 1888 року. До складу редакції входив І. Франко. Вийшов тільки один номер.

² Тимофій Заборський – товариш В. Равлюка, закінчив Коломийську гімназію 1889 року. Подальша доля невідома.

Світлої Редакції “Товариша” у Львові
ул. Зиблікевича ч. 10.

ІЛ, ф. 3, № 1602, арк. 857–859. Рукопис. Оригінал.

№ 2

Коломија 30/10 888

Світла Редакція!

Прошу прислати для двох нишче підписаних предплатників 2 екземплярі “Товариша” під адресов: “Т. Заборський Коломија poste restante”. Прошу прислати І число а ми пішлем гроші невдовзі по першім.

Т. Заборський

В. Равлюк

Ученик VII кл.

уч. II кль.

Кореспонденційна картка на адресу:

Світла Редакція “Товариша” у Львові, ул. Зиблікевича, ч. 2.

ІЛ, ф. 3, № 1602, арк. 875–876. Рукопис. Оригінал.

1. Василь Стефаник у критиці та спогадах. – К., 1970.
2. Горак Р. Лесь Мартович. Роман-есе. – К., 1990.
3. Костащук В. Володар дум селянських. – Львів, 1959.
4. Равлюк В. Спогади про “Покутську Трійцю”. – Снятин, 2006.
5. Франко І. Збір. творів: У 50 т. – К., 1976–1986.

VASYL RAVLIUK'S LETTERS TO IVAN FRANKO

Ivan HORAK

*Ivan Franko literature-memorial museum in Lviv,
150, Ivan Franko Str., 79011, Lviv, Ukraine*

The letters to Ivan Franko, connected to the case of distributing the magazine “Tovarysh” by a famous public activist Vasył Ravliuk are published for the first time.

Key words: publication, letters.

ПИСЬМА ВАСИЛИЯ РАВЛЮКА К ИВАНУ ФРАНКО

Иван ГОРАК

*Львовский литературно-мемориальный музей Ивана Франко,
ул. Ивана Франко, 150, 79011 Львов, Украина*

Впервые печатаются письма известного общественного деятеля Василия Равлюка к Ивану Франко в деле распространения журнала “Товариш”.

Ключевые слова: публикации, письма.

*Стаття надійшла до редколегії 15.01.2010
Прийнята до друку 27.01.2010*